

باید و نبایدهای نگارش طرح های توسعه ای آموزشی و پژوهشی در آموزش

دکتر محبوبه مافی نژاد

هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

شهریور ماه ۱۴۰۰

اهداف

در پایان این بخش انتظار می رود شرکت کنندگان:

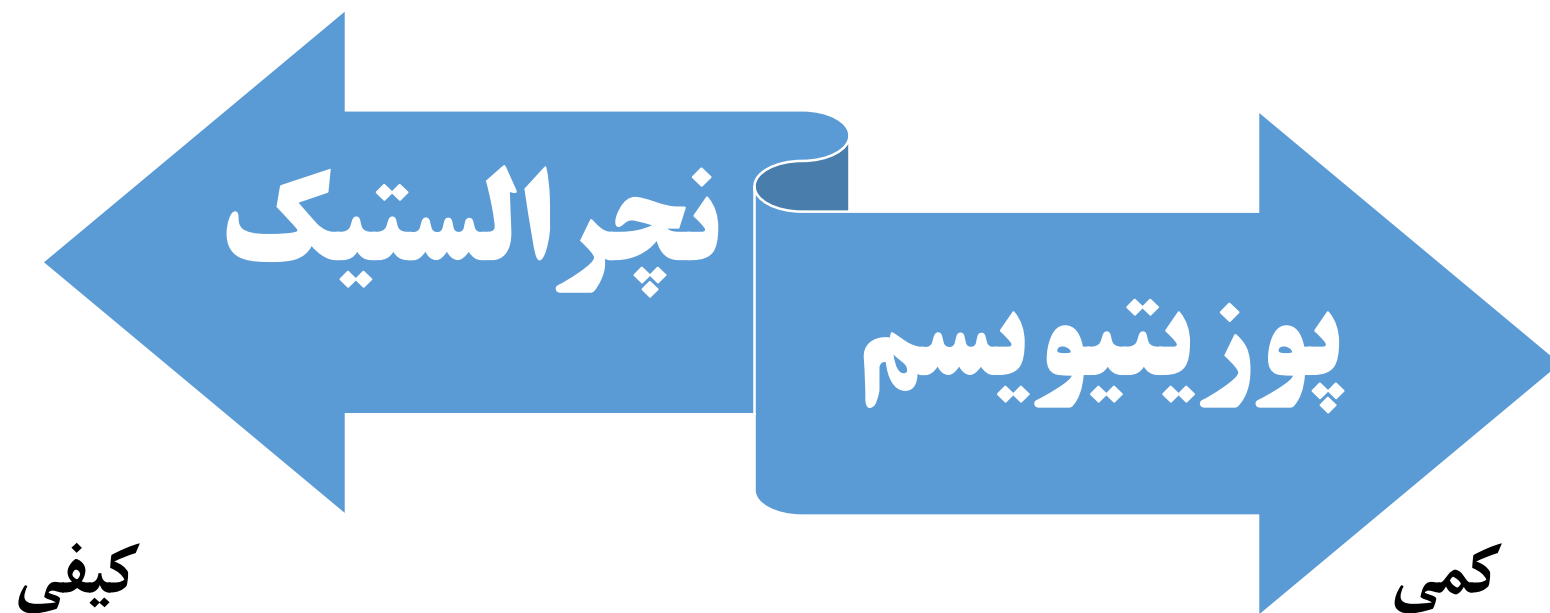
- بتواند تفاوت و شباهت بین طرح توسعه ای آموزش و طرح پژوهشی را تمیز دهد.
- بتوانند ضمن آشنایی با سرنخ های کلیدی در انجام طرح توسعه ای، طرح و اجرا آن را به درستی انجام دهند.

مقدمات طرح توسعه ای و طرح پژوهش

طرح های توسعه ای آموزش چه تفاوتی با طرح پژوهشی دارند؟

طرح پژوهش در آموزش

مقصود از طرح پژوهش در آموزش

الف) مطالعات کمی

• توصیفی

پاسخ به یک سوال

نگرش دانشجویان پزشکی جدیدالورود در خصوص یادگیری مهارت‌های ارتباطی چیست؟

• مداخله‌ای

آزمودن یک فرضیه

تاثیر آموزش به روش مجازی در مقایسه با سخنرانی رو در رو در میزان یادگیری دانشجویان کارشناسی بهداشت محیط چقدر است؟

مقصود از طرح پژوهش در آموزش

ب) مطالعات کیفی

• فنومنولوژی

درک و تبیین تجارب زنده

• گراند تئوری

شناخت چگونگی و چیستی

• اتنوگرافی

تبیین جنبه های ارزشی و فرهنگی

دانشجویان پزشکی چگونه محیط بالین را تجربه کرده و با چالش های آن سازگار می شوند؟

نظریه پردازی بر فرآیند انتقال دانش نظری به حوزه عمل در رشته پرستاری

تبیین فرهنگ بازخورد دادن و بازخورد گرفتن در کلاس های درس دانشجویان کارشناسی مامایی

مقصود از طرح توسعه ای در آموزش

من به عنوان محقق با....

مشکل: افزایش شکایات در زمینه خطاهای پزشکی و تشخیص گذاری رزیدنت ها
تدوین و اجرا دوره آموزشی استدلال و حل مساله

① شناسایی مشکل

② یافتن راه حل های ممکن از طریق مرور
متون، همفکری با متخصصان و ...

③ اجرای مناسب ترین
راه حل پیش بینی شده

واحد دانش پژوهی + واحد طرح های توسعه ای

④ ارزشیابی پیامدها

به همین دلیل شروع با یک طرح
توسعه ای توصیه می شود

سرنخ های کلیدی

سرنخ ۱: شروع با نگارش طرح توسعه ای

یک کار مداخله ای آموزشی موفق با نوشتن یک طرح توسعه ای آموزشی اصولی از ابتدا راه شروع می شود.

پروژه	طرح توسعه ای	امتیاز دانش پژوهی	جشنواره شهید مطهری/جشنواره دانشجویی	کنگره/همایش ملی و بین المللی	مقاله
پروژه برنامه مواجهه زودرس	*	*	*	*	*
پروژه برنامه کرامت جسد	*	*	*	*	در دست دآوری
پروژه برنامه های آموزشی با رویکرد هنر و رسانه	*	*	*	*	*
پروژه سیستم ارزیابی مهارت های طبابت	—	*	*	—	در دست نگارش

شباهت طرح توسعه ای و پژوهشی

- شرح واضح روش اجرا و اشاره به جزئیات لازم
- جمع آوری و آنالیز داده های کمی و کیفی (پرسشنامه، مصاحبه، آزمون، ...).
- توجه به نکات اخلاقی
- تشابه ساختار ارائه گزارش (اجزا اصلی شامل بیان مساله، بررسی متون، روش اجرا و..).

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

ضرورت و بیان مساله:

• هدف طرح توسعه ای، رفع مشکلات و معضلات عملی و واقعی آموزشی

مشکل مشخص: افزایش شکایات در زمینه خطاهای پزشکی و تشخیص گذاری

تدوین و اجرا دوره آموزشی استدلال و حل مساله

• هدف طرح پژوهشی، پاسخ به یک سوال مشخص به منظور گسترش مرزهای دانشی

سوال مشخص: تعیین و مقایسه مهارت رهبری دانشجویان بهداشت در جلسات یادگیری مبتنی بر تیم و سخنرانی

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

عنوان:

• در طرح توسعه ای معمولاً: طراحی، اجرا، ارزشیابی ...

طراحی، اجرا و ارزشیابی بحث های مبتنی بر مورد برای دانشجویان
دندانپزشکی دانشگاه

• در طرح پژوهشی معمولاً: تعیین ارتباط ...، بررسی اثربخشی ...، بررسی تاثیر...، مقایسه ...

بررسی ارتباط بین هوش هیجانی و شایستگی های دستیاران روانپزشکی
در ارائه مراقبت های معنوی به بیماران

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

بیان مساله:

- در بیان مساله طرح توسعه ای، تبیین دقیق مشکل و ابعاد مختلف آن با توجه به نتایج حاصل از نیازسنجی و ارائه شواهد از بررسی های میدانی.
- در بیان مساله طرح پژوهشی، عمدتاً از منظر مطالعات مختلف نقص دانشی موجود پرداخته می شود.

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

مرور متون:

- در مرور متون طرح توسعه ای، باید راه حل های اثربخش برای حل مشکل از طریق بررسی مطالعات مشابه، کسب نظرات متخصصان و ... شناسایی شوند.
- در مرور متون طرح پژوهشی، عمدتاً محدودیت های مطالعات قبلی با هدف شناسایی نقص دانشی موجود بررسی و تکرار صرف مطالعات قبلی پذیرفته نیست.

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

متدلوژی:

- اکثر طرح های توسعه ای نیازی به محاسبه حجم نمونه و ارائه محاسبات مرتبط با آن ندارند.
- اکثر طرح های توسعه ای نیازی به تکمیل جدول متغیرها ندارند.
- طرح توسعه ای باید نشان دهد که چگونه قرار است از نتایج طرح استفاده کند.
- به منظور طراحی مداخلات در طرح های توسعه ای، از مدل های متداول منطبق با مداخلات آموزشی کمک گرفته می شود و چارچوب کار بر اساس آن چیده می شود.

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

نتایج:

- در نتایج طرح توسعه ای، بررسی حداکثری زوایای مختلف پیامدهای حاصل از راه حل بکارگرفته شده برای برطرف کردن مشکل ضروری است.
- برخلاف آن در نتایج طرح پژوهشی باید نتایج ارائه شده در راستای پاسخ به سوال مورد نظر باشد.
- ذکر دقیق محدودیت های احتمالی و ارائه حل های اجرایی در طرح توسعه ای بسیار اهمیت دارد. در حالی که محدودیت ها در مطالعات پژوهشی بیشتر متمرکز بر متدولوژی است.

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

الزامات مدیریتی-اجرایی:

- طرح توسعه ای باید مجوز یا تاییدیه از مراجع بالایی برای تغییرات داشته باشد.
- طرح توسعه ای باید نشان دهد که چگونه تغییرات توسط مجریان یا نهادهای ذی ربط مدیریت خواهد شد.
- طرح توسعه ای باید نشان دهد که چطور مداخله در سیستم استقرار و تدوام می یابد.
- در طرح توسعه ای، ذکر دقیق گامها در جدول زمانبندی اجرای طرح در مقایسه با طرح های پژوهشی از اهمیت بیشتری برخوردار است.

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

الزامات اخلاقی:

- از ابتدا **Ownership و Authorship** کار مشخص شود.
- توضیح فواید حاصل از طرح برای مشارکت کنندگان (شرکت کنندگان، موسسه و..)

تفاوت طرح توسعه ای و پژوهشی

الزامات بودجه و هزینه:

- یکی از دشوارترین مراحل
- ابهام در شیوه محاسبه
- بر اساس فعالیت های در نظر گرفته شده

جمع بندی سرنخ ۱

- هر چند گاهی نمی توان بین طرح توسعه ای و پژوهشی کاملاً تمایز قائل شد.
- اما مشخص کردن قصد و نیت انجام طرح و نحوه پرداختن به موضوع مهم است.

پاسخ به یک سوال
پژوهشی

دانشکده دندانپزشکی از نظر جو آموزشی چطور است؟

نیازسنجی برای
بازنگری برنامه در پاسخ
به یک مشکل
کوریکولوم

سرنخ های کلیدی در مطالعات توسعه ای

سرنخ ۲: کنار گذاشتن تصورات نادرست از فعالیت نوآورانه

یک چالش جدید؟!

- آیا این یک مقوله جدید است ؟
- چرا ما باید این کار را انجام دهیم؟
- آیا تا کنون این کار را نمی کردیم یا دیگران انجام نداده اند؟
- بررسی زمینه و بستر
- بررسی منابع

فعالیت	امتیاز دانش پژوهی	جشنواره شهید مطهری دانشگاهی	جشنواره شهید مطهری کشوری
طراحی، اجرا و ارزشیابی "برنامه مواجهه زودرس بالینی"	*	*	-
طراحی و اجرا سیستم ارزیابی «مهارت های طبابت»	*	*	*

سرنخ های کلیدی در مطالعات توسعه ای

سرنخ ۲: کنار گذاشتن تصورات نادرست از فعالیت نوآورانه

عمدتاً با change همراه است

سرنخ های کلیدی در مطالعات توسعه ای

سرنخ ۳: شناسایی مشکل آموزشی در عمل

با کمک گرفتن از:

- حساس بودن و توجه به نظرات دانشجویان، اساتید و ..
- نتایج ارزشیابی های برنامه های آموزشی فعلی
- بررسی کیفیت روش های تدریس و ارزیابی فعلی
- نمرات آزمون ها
- و

سرنخ های کلیدی در مطالعات توسعه ای

مثال: شناسایی مشکل آموزشی در عمل

- دستیاران جراحی در بدو ورود به دوره آموزشی فاقد اطلاعات اولیه مورد نیاز رشته جراحی هستند.
- مهارت های عملی کارورزان پرستاری در بخش داخلی مورد ارزیابی واقع نمی شود.
- با توجه به تنوع بیماری های پوستی و محدود بودن سؤالات آزمون ارتقاء، سنجش دانش دستیاران پوست مشکل است.
- عملکرد دانشجویان کارشناسی ارشد فیزیک پزشکی در یادگیری زبان انگلیسی قابل قبول نیست.

بسیاری از دانشجویان پزشکی در برقراری ارتباط با بیماران دچار مشکل هستند.

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۴: مرور متون و تجربیات قبلی

- در این مرحله نکته بسیار کلیدی:
 - ۱- کمک گرفتن از مطالعات و منابع موجود جهت اثبات ضرورت ایجاد تغییر با توجه به مشکل شناسایی شده به منظور جلب حمایت های اجرایی
 - ۲- تعیین مدل مناسب برای روش اجرا و پاسخ به مشکل

سرنخ های کلیدی در مطالعات

بررسی چگونگی یادگیری مهارت های ارتباطی پزشک - بیمار در دانشگاه علوم پزشکی

ایران و کرمانشاه: از دیدگاه کارآموزان و کارورزان و اساتید

اعضای هیأت علمی بالینی درباره آموزش مهارت های ارتباطی به دانشجو چگونه فکر می کنند؟

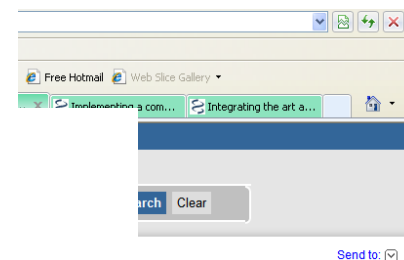
آموزش مهارت های ارتباطی به پزشکان به عنوان راهکاری برای افزایش رضایت بیماران: الگویی برای آموزش مداوم

احمد رضا زمانی، بهزاد شمس، الهام معظم

چکیده مقاله

مقدمه. چگونگی ارتباط پزشک و بیمار، نقش مؤثری در رضایتمندی بیمار و نتایج درمان دارد. شواهد حاکی از آن است که مهارت های ارتباطی در برنامه رسمی آموزش پزشکی ایران گنجانده نشده، پزشکان بطور مؤثری ارتباط برقرار نمی کنند و نیازمند آموزش مداوم این مهارت ها هستند. در این مطالعه، پس از طراحی یک دوره آموزش مهارت های ارتباطی برای پزشکان عمومی، تأثیر آن در رضایتمندی بیمارانشان مورد بررسی قرار گرفت.

روش ها. این پژوهش، مطالعه ای نیمه تجربی با طراحی دو گروهی قبل و بعد از مداخله است. نمونه های مورد مطالعه پزشکان شاغل در شهر اصفهان و بیماران آنها بودند که شامل دو گروه ۱۶ نفری پزشک (مجموعاً ۳۲ نفر) و ۱۵۳ بیمار، ۷۲ بیمار در گروه تجربی و ۸۱ بیمار در گروه شاهد) می شدند. مهارت های عمومی ارتباط با بیمار با استفاده از روش های نوین آموزشی در ترکیب با روش های متداول آموزش این مهارت ها در قالب کارگاه سه روزه به پزشکان گروه تجربی آموزش داده شد. گروه شاهد برنامه آموزشی دریافت ننمودند. با کمک پرسشنامه روا و پایا، میانگین نمره رضایت بیماران پزشکان دوره دیده درمقایسه با رضایت بیماران

File
F
Public
U.S.
Nat

Publicat
LinkOut

Customize...
Text availab
Abstract
Free full text
Full text

PubMed Cor
Reader.com
Trending art

Publication
5 years
10 years
Custom rang

Species
Humans
Other Anima

Display Settings

Fam Med. 2004 Jan;36
Integrating th
Haq C, Steele DJ, I
Department of Family

Abstract
BACKGROUND: At the turn of the 21st Century (UME-21), communication cu through phone inte during the clerkshi health teams, and community health assessed through audiotapes, or videotapes or encounters. CONCLUSIONS: Opportunities for students to devel medical school curricula. Our findings illustrate the variety of methods that may be used to tea challenges include development of comprehensive longitudinal curricula, practical teaching r

PMD: 14961402 [PubMed - indexed for MEDLINE] Free Article

Publication Types, MeSH Terms
LinkOut - more resources

Done

سرنخ های کلیدی در مطالعات

بررسی های غیر رسمی: فوت کوزه گری

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۵: مشخص کردن هدف یا اهداف کار

- اساس هر فعالیت دانش پژوهی بیان هدف از انجام آن کار (Statement of Study Intent) است.
- این هدف باید دارای ویژگی هایی باشد:
 - قابل انجام (feasible)
 - جالب و جذاب (interesting)
 - مرتبط (relevant)
 - جدید (novel)
 - اخلاقی (ethical)

طراحی، اجرا و ارزشیابی دوره آموزشی مبتنی بر سناریو مهارت های ارتباط پزشکی و بیمار برای ارتقاء مهارت دانشجویان پزشکی مقطع کارآموزی در دانشکده پزشکی

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۶: تعیین روش مناسب انجام کار

- مدل یا روش مناسب بسته به نوع کار در نظر گرفته شده متفاوت است.
- در صورت عدم اطمینان از انتخاب روش یا مدل مناسب، رجوع مجدد به مطالعات و مشاوره با همکاران
- چند مرحله ای بودن طرح های توسعه ای

در این مثال: تدوین برنامه آموزشی یک دوره به روش ده سؤال هاردن یا روش کرن و ...

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۷: تعیین و اندازه گیری پیامدهای مورد انتظار

انتظار می رود پس از انجام این فعالیت چه تغییری در آموزش ایجاد شود؟

بررسی رضایتمندی دانشجویان شرکت کننده در دوره، بررسی نمرات آزمون پایان دوره یا بخش، بررسی پرونده های بیماران در کاهش تعداد شکایات گزارش شده ...

مثال تعیین پیامدهای مورد انتظار – ادامه

ارزشیابی کار انجام گرفته از نظر دستیابی به پیامدها:

- تا چه حد خدمات ارائه شده به بیماران توسط دانشجویانی که دوره مهارت ارتباطی را دیده اند بهتر و موثرتر است؟
- تا چه حد این دوره، قادر به ارتقاء توانمندی دانشجویان در زمینه مهارتهای ارتباطی بیماران شده است؟
- تا چه حد دانش و نگرش دانشجویان در زمینه مهارت ارتباطی ارتقاء یافته است؟
- تا چه حد دانشجویان از شرکت در دوره رضایت داشته اند؟
- و ...

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۸: اجرا و پیاده سازی فعالیت

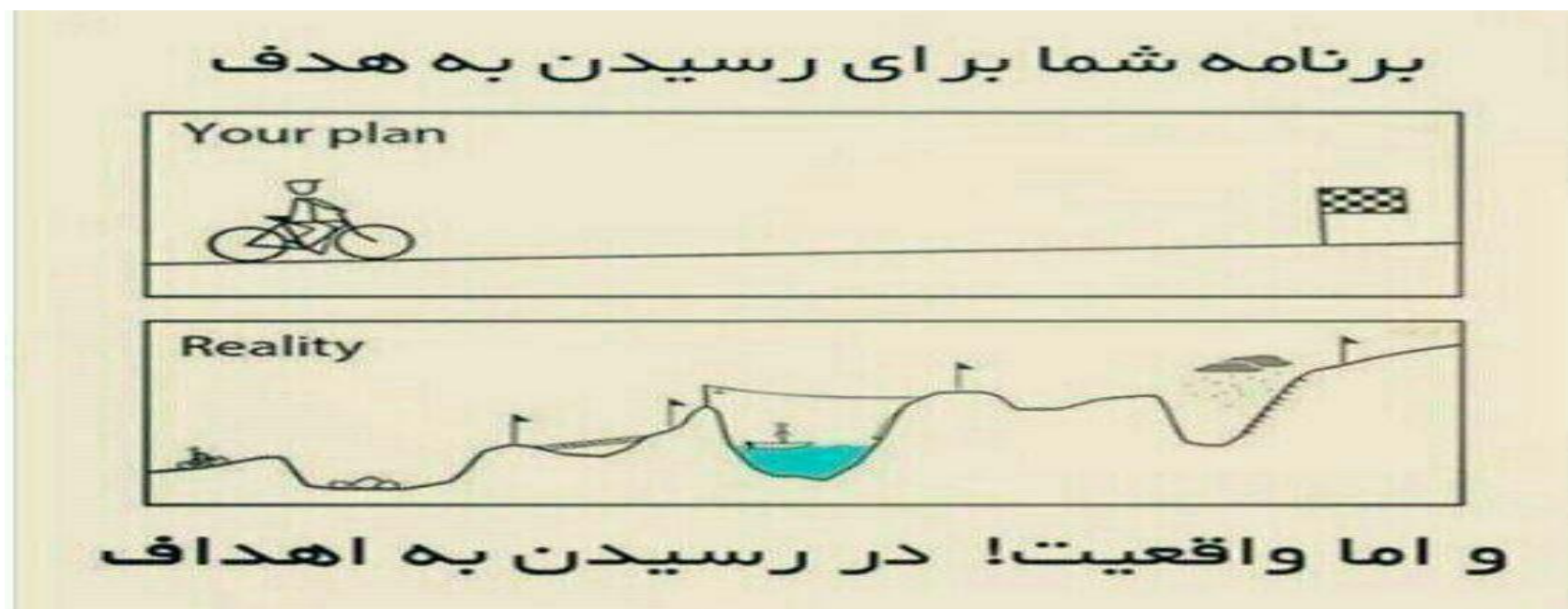
- لازمه پذیرش یک طرح توسعه ای اجرای آن در عمل است
- باید اجرای فعالیت از کمیت و کیفیت کافی برخوردار باشد

که عشق است آن مولود و کسب اعدا و کلمات

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۸: اجرا و پیاده سازی فعالیت

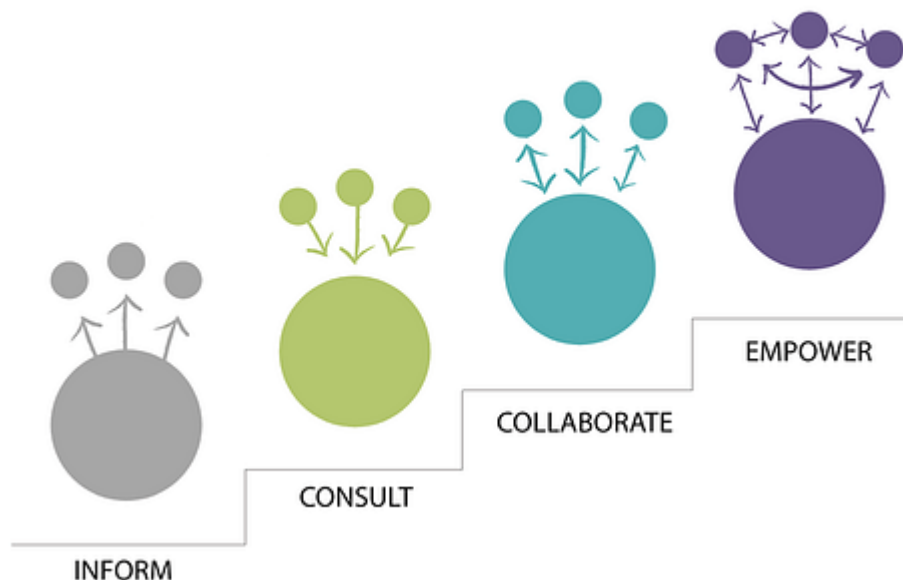
- در محیط واقعی و نه آزمایشگاهی رخ می دهد.

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۸: اجرا و پیاده سازی فعالیت

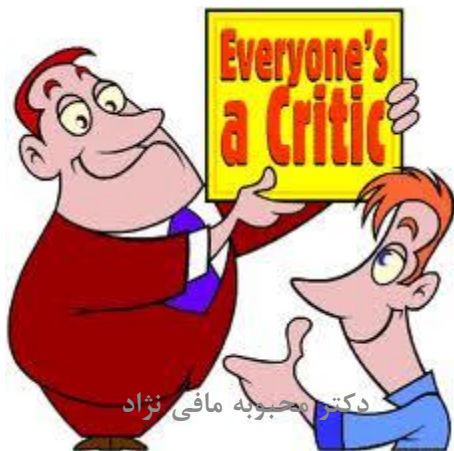
- طرح های توسعه ای عموماً در یک فرایند مشارکتی به انجام می رسد.

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۹: قرار دادن فعالیت در معرض نقد و تحلیل

- بررسی منصفانه میزان تحقق پیامدهای مورد انتظار توسط خود
- بررسی نقاط قوت و ضعف و محدودیت ها از نگاه دانشجویان
- ارسال فعالیت نوآورانه در قالب طرح های آموزشی به واحد طرح های توسعه ای، سامانه نصر، نیماد و ...
- دریافت بازخوردها و نقدهای سایر همکاران و متخصصان
- ارائه پیشنهادات از متخصصان در راستای بهبود کار

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۱۰: نشر و ارائه موثر تجربیات حاصل به دیگران

پاسخ به این سوال که:

- چقدر در انجام طرح های توسعه ای و پژوهشی به فراهم سازی مقدمات نشر آن فکر میکنیم؟
- چقدر انرژی برای نشر بعد از اجرا طرح های توسعه ای و پژوهشی میگذاریم؟

پروژه	طرح توسعه ای	جشنواره شهید مطهری/جشنواره دانشجویی	کنگره/ همایش ملی و بین المللی	مقاله
پروژه برنامه مواجهه زودرس	*	*	*	*
پروژه برنامه کرامت جسد	*	*	*	در دست داوری
پروژه برنامه های آموزشی با رویکرد هنر و رسانه	*	*	*	*
پروژه سیستم ارزیابی "مهارت های طبابت"	-	*	-	در دست نگارش

نکات نشر و معرفی فعالیت ها

- استفاده از شیوه ها و بستر های مختلف برای نشر تجربیات

- نشر و تبلیغ نتایج طرح در قالب گراف، جداول و ...

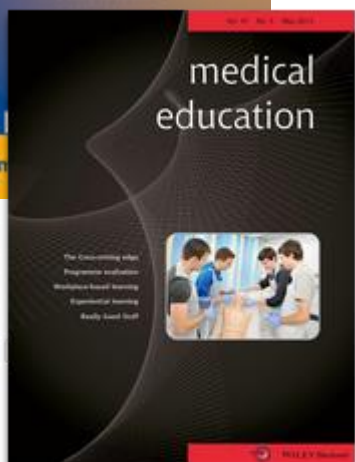
شیوه های نشر در مطالعات

در سطح دانشگاه:

- وب سایت های مرتبط
- فصلنامه های پژوهشی داخلی
- سمینارهای و جشنواره های داخل دانشگاهی
- گزارشات رسمی و غیر رسمی به افراد بالا دستی و ...

در سطح ملی و بین المللی:

- نشر در ژورنال های معتبر آموزشی داخلی و خارجی
- همایش داخلی و خارجی آموزش پزشکی

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۱۱: نگارش مناسب متن

- شیوا،
- جامع
- و همراه با جزئیات نوشتن

سرنخ های کلیدی در مطالعات

سرنخ ۱۲: درس گرفتن از تجارب و شکست ها

طرح توسعه ای یا پژوهشی من رد شده است!
شجاعت شکست خوردن را داشته باشیم

• بیان مشکل و ضرورت قانع کننده نبوده است

• مرور متون کامل نبود

• از روش مناسبی بهره گرفته نشد

• و ...

جمع بندی

- سرنخ ۱: شروع فعالیت دانش پژوهی با نگارش طرح توسعه ای
- سرنخ ۲: کنار گذاشتن تصورات نادرست از فعالیت نوآورانه
- سرنخ ۳: شناسایی مشکل آموزشی در عمل
- سرنخ ۴: مرور متون و تجربیات قبلی
- سرنخ ۵: مشخص کردن هدف یا اهداف کار
- سرنخ ۶: تعیین روش مناسب انجام کار
- سرنخ ۷: تعیین و اندازه گیری پیامدهای مورد انتظار
- سرنخ ۸: اجرا و پیاده سازی فعالیت
- سرنخ ۹: قرار دادن فعالیت در معرض نقد و تحلیل
- سرنخ ۱۰: نشر و ارائه موثر تجربیات حاصل به دیگران
- سرنخ ۱۱: نگارش مناسب
- سرنخ ۱۲: درس گرفتن از تجارب و شکست ها